

De toverspiegel van koningin Prudendria

Susannah Stracer
De toverspiegel van koningin Prudendria
Sprookjes en vertellingen

2021
Het huis
TERPSICHORE

Copyright © 2021 Susannah Stracer

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 9789464484687

Het afschuwelijkste

De koning zat te denken. Hij had twee dochters. Aan de oudste beleefde hij plezier; die waste zich elke ochtend van top tot teen en had een uitstekend huwelijk gesloten. Voor haar echtgenoot was zij een steun en toeverlaat, ze bracht zijn kinderen ter wereld en bereidde zijn maaltijden. Ook aan ontspanning was gedacht: 's avonds werd er naar de televisie gekeken, dan luisterde ze eerbiedig naar zijn commentaar op het gebodene. Zo zou het overal moeten zijn vond de koning, maar zijn tweede dochter, die prinses Griselda heette, dacht daar anders over en deed geen enkele moeite om de huwelijkse staat te veroveren. Ze had ongekamde haren die in haar groezelige gezicht hingen en haar geur kwam niet uit een lekker flesje. Voor televisiekijken had ze geen belangstelling, dat was in de ogen van de koning misschien nog wel het afschuwelijkste.

‘Toch zal ik blijven vechten voor haar geluk,’ dacht hij, ‘voor de goede zaak is ieder middel geoorloofd.’

Grimmig beklom hij de trappen naar haar torenkamer en opende de deur. Prinses Griselda zat wijdbeens op een hoge kruk, met een vinger in haar neus en een in leer gebonden foliant voor zich op de lessenaar; vooral dat laatste deed de koning verdriet, want de prinses mocht dan bezuinigen op water en zeep, dat woog niet op tegen haar rekening bij de boekhandel.

‘Ik heb nagedacht, jongedame,’ zei hij, ‘je wilt niet huwen, je wilt niet televisiekijken, moet ik dan machteloos toezien hoe jij je leven vergooit? Nee, zo zeg ik je, driewerf nee! De adder der afschuwelijkheid zal verdreven worden, al moest ik hem persoonlijk uit je lijf ranselen.’

Met zijn scepter in de aanslag kwam hij op haar af, maar prinses Griselda verhief zich in haar zwartgazen gewaad en zocht haar toevlucht op de linnenkast.

‘Hier jij!’ riep de koning kwaad.

‘Geen sprake van,’ antwoordde de prinses, ‘want een adder valt er bij mij niet te verdrijven en afranselen doet u moeder maar, die weet inmiddels niet beter.’

‘Ik ransel wie ik wil!’ schreeuwde de koning, ‘dat is een heilig beginsel!’

Wild springend en vloekend probeerde hij prinses Griselda met zijn scepter te raken, tot hij in ademnood kwam en zich uitgeput op de canapé liet vallen. Het meisje keek verdrietig op hem neer vanaf haar hoge positie.

‘Ziedaar het resultaat van de dwingelandij,’ sprak ze, ‘zijn slagen raakten niets dan lucht; nu is de scepter de machteloze hand ontvallen en ligt onteerd in het stof en het vuil.’

‘Ik zal je krijgen!...’ hijgde de koning.

‘En met welk doel?’ vervolgde de prinses, ‘is het opdat ik, Griselda, neerdaal uit mijn hoge kamer en eveneens in het stof en het vuil beland? Moet ik mijn lichaam offeren aan de gore bronst van een minderwaardig man? Mijn ziel aan zijn vele godsdienst? Mijn geest aan de televisie? Heb ik soms jarenlang de levende en de dode natuur bestudeerd om te eindigen als een zielloos wipding, buigend onder het gezag van een idioot? Ik ken de loop der sterren en de taal der stenen. De plantenwereld heeft voor mij geen geheimen, de dieren beschouwen mij als een gelijke en ‘s nachts wanneer de volle maan schijnt word ik door droommeisjes per bezemsteel meegevoerd naar verre heuveltoppen, waar wij het wezen van ons bestaan tot uitdrukking brengen in het wonder van onze lichaamsgeuren...’

‘Dat is pas echt afschuwelijk,’ zei de koning huiverend. Hij krabbelde overeind, nam de scepter ter hand en wilde opnieuw in de aanval gaan, maar hij bedacht zich.

‘Goed,’ sprak hij, ‘je weigert om in de voetsporen van je brave zuster te treden? Zo zij het. Je kiest voor afschuwelijkheid, dan zul je het krijgen ook. Morgen zal er een wedstrijd in afschuwelijkheid gehouden worden; de winnaar krijgt je tot vrouw. Waag het niet om je in je kamer te verschuilen want zowaar ik koning ben, ik laat je door mijn soldaten in touwen wikkelen en als een rollade de trappen afsleuren.’

Hij zwaaide nog eens dreigend met de scepter en verliet de kamer. Prinses Griselda keek hem peinzend na en haalde uiteindelijk haar schouders op.

‘Ik zou kunnen vluchten naar de heuvels waar de droommeisjes wonen,’ dacht ze, ‘maar dat zou teveel eer zijn voor een ouderschap dat

enkel op holle dreigementen berust. Nee, laat hem zijn gang maar gaan; uiteindelijk zal nog blijken dat die oude gek slechts zijn eigen graf heeft gegraven. Ik zal afdalen uit mijn toren en de wedstrijd bijwonen.'

Nog dezelfde avond werd voor de televisie omgeroepen dat degene die het afschuwelijkste kon doen de prinses tot vrouw zou krijgen. 's Ochtends had zich al vroeg een lange rij trouwlustigen voor het paleis verzameld. De koning zat, gehuld in hermelijn en met zijn scepter in de hand, te wachten tot het ging beginnen. Tegenover hem in een zetel op de galerij zat Griselda, gehuld in zwarte kant en rode tule met zwart omrande ogen, geurend naar oud prinsessenzweet. De koning zag haar zitten en dacht voldaan: 'Nog voor de avond is gevallen heeft ze haar huwelijksplicht vervuld en zal ze sméken om een bad.' De koningin kon niet komen want zij lag bont en blauw te bed, zoals meestal bij feestelijke gelegenheden.

De eerste kandidaat meldde zich aan, een oude man in lompen met schuimende mondhoeken. De koning zag hem belangstellend naderbij komen. 'En wat hebt u voor ons in petto?' vroeg hij.

'Ik kan op uw kop kotsen,' zei de man.

'Dat klinkt inderdaad afschuwelijk,' zei de koning, 'maar we zullen het afwachten.'

De man volbracht zijn kunststuk. 'Het is nog afschuwelijker dan ik had kunnen denken,' zei de koning nadat hij zijn gezicht had afgeveegd aan zijn hermelijnen mantel, 'mag ik de volgende verzoeken?'

De tweede kandidaat was gewapend met een knuppel en had een helper die een grote mand droeg. 'In de mand zitten vijftig witte duiven,' verklaarde hij, 'mijn helper laat ze een voor een los en dan sla ik ze met mijn knuppel zo morsdood dat de ingewanden om uw oren vliegen.'

'Dat klinkt veelbelovend,' zei de koning. De duiven werden een voor een losgelaten en morsdood geslagen en de ingewanden vlogen hem om de oren. Ook dat was afschuwelijk, maar het einde van de wedstrijd was nog lang niet in zicht. De derde gegadigde had een taart gemaakt van oorspijs en bulletjes, de vierde wist de koning van grote afstand te raken met zijn uitwerpselen, de vijfde braadde zijn hond in een hapjespan en diende hem op in een brij van geil met stukjes. Aan het eind van de dag had de koning zoveel afschuwelijks gezien dat hij niet kon kiezen.

‘Het moment van de waarheid is aangebroken,’ sprak hij moeizaam, want hij had ook veel afschuwelijks in zijn mond gekregen, ‘maar ik kan dit niet alleen. Wat ik nodig heb is een onbevungen oordeel dat ik kan negeren of bevestigen, al naar gelang het me zint. Laat ogenblikkelijk de hofmeier aantreden...’

De hofmeier trad aan. Hij was nog maar kort in functie maar wist precies wat de gebruiken waren aan het hof. Buigend als een knipmes richtte hij zich tot de koning. ‘Waarmee kan ik uwe majesteit van dienst zijn?’ vroeg hij.

‘Ik heb vandaag teveel afschuwelijks gezien,’ zei de koning, ‘volgens mij is het me op de ingewanden geslagen; ik voel me werkelijk alsof ik elk moment kan ontploffen. Daarom verzoek ik u om de winnaar aan te wijzen.’

‘In dat geval zou ik vooraf toch graag willen aangeven dat het jureren van wedstrijden als onderhavige niet tot mijn vaste takenpakket behoort,’ sprak de hofmeier op radde toon, ‘het is weliswaar niet mijn bedoeling om bij wijze van spreken een negatief signaal af te geven, maar in mijn positie heb ik nu eenmaal een voorbeeldfunctie die als het ware zijn weerslag heeft op de totale basis van het democratisch bestel...’

‘Ik heb vandaag al heel wat afschuwelijks gezien en gehoord,’ zei de koning verbaasd, ‘maar dat taaltje van jou slaat werkelijk alles. Vertel me eens kerel, praat jij altijd zo?’

‘Ja, weet u,’ sprak de hofmeier blozend, want hij was niet gewend aan complimenten, ‘het debat op hofmeierniveau vereist nu eenmaal een bepaalde transparantie van uitdrukkingswijze die de leek, voor wie andere normen en waarden gelden, al snel te specialistisch in de oren zal klinken...’

‘Genoeg, genoeg!...’ riep de koning en hij bedekte zijn oren, ‘jij hebt de wedstrijd gewonnen, hofmeier! Je zult de man worden van mijn dochter Griselda!’

‘Dan moet ik u erop wijzen dat ik al gehuwd ben met een vrouw die Esmeralda heet,’ stamelde de hofmeier.

‘Niks mee te maken,’ zei de koning, ‘ik geef je een half uur om naar huis te gaan en die vrouw te verstoten. Dan kom je terug om in de heilige echt met de prinses te treden; dat zal haar leren.’

‘Uw wens is mijn verlangen,’ sprak de hofmeier deemoedig en hij snelde heen. De koning richtte zich tevreden tot prinses Griselda. ‘Dat is geregeld,’ zei hij, ‘vanaf vandaag wordt er iedere dag zo tegen je gepraat en dan zwijg ik nog over de rest. Je haalt je schouders op?’

Twijfel je nog aan mijn vastbeslotenheid om dit huwelijk doorgang te doen vinden? Dan zul je nog een rare pijp tabak roken, want ik zal...'

De koning werd onderbroken door een luid gesis. Hij keek woedend in het rond maar kon de bron van het spektakel niet ontdekken. 'Ik zal...' hervatte hij, maar het gesis zwol aan tot gepruttel en ook waren er doffe plofjes te horen. De prinses keek belangstellend toe, want het was de koning zelf die zo siste, pruttelde en plofte. Alle afschuwelijkheid van die dag was hem op de ingewanden geslagen; nu stond hij op het punt om zelf in iets afschuwelijks te veranderen.

'Ik had het wel gedacht,' zei de prinses, 'het idee dat ik, Griselda, voor zijn dwang zou zwichten was al te mal. Hij gaat ten onder aan zijn eigen opgeblazenheid.'

Ze stak haar vingers in haar oren en verschool zich achter de balustrade, net op tijd want de koning had zoveel afschuwelijks te verwerken gehad dat geen gesis, gepruttel of geplof nog verlichting kon brengen. Met een daverende knal spatte hij uit elkaar, zodat de zaal van begin tot eind bedekt was met een nieuwe laag afschuwelijkheden.

De deur ging open. Daar kwam de hofmeier binnen. Hij had de vrouw die Esmeralda heette verstoten en de trouwring van haar vinger gerukt; deze wilde hij nu aanbieden aan prinses Griselda.

'De koning is uit elkaar geknald,' sprak zij vanaf de galerij, 'van een huwelijk kan dus geen sprake meer zijn. Ik keer terug naar mijn torenkamer en laat de wereld der mindere mensen voor wat hij is: een kleur-, geur- en smaakloze afspiegeling van de baarlijke hel. Ik raad u dus aan om uw ring terug te geven aan de vrouw die Esmeralda heet en haar te zeggen dat het een vergissing was.'

'Maar hoogheid! Het kan niet zo zijn dat ik me in mijn positie ongeloofwaardig opstel tegenover degene die nooit reden heeft gehad te twifelen aan de juistheid van mijn oordeel en de rechtvaardigheid van mijn handelen!' riep de hofmeier verontwaardigd.

Prinses Griselda verhief zich van haar zetel. 'Dan steekt u die ring maar in uw reet. Wij zijn uitgepraat, goedenavond.' Ze wendde zich af en besteeg de trappen naar haar torenkamer, waar een koor van droommeisjes gereed stond om haar zingend mee te voeren naar verre heuveltoppen in het licht van de volle maan.

'Dat laatste advies is nog veel afschuwelijker,' dacht de hofmeier. Verdrietig verliet hij het paleis en ging in de sloppen op zoek naar de vrouw die hij verstoten had, om de ring weer aan haar vinger te schuiven en haar te laten delen als vanouds in de plichten en vreugden van de heilige echtverbintenis.

De wind

Er leefde eens een wind en die verbeeldde zich heel wat. Lang geleden was hij geboren toen de keizer teveel bruine bonen gegeten had. Sinds die dag zwierf hij van huis tot huis, maar nergens vond hij rust want hij was van mening dat alleen het keizerlijk paleis goed genoeg was voor zo'n fijne wind als hij en daarin school nu juist de grote moeilijkheid. Hij was ter wereld gekomen in het keizerlijk slaapvertrek, maar de keizer had een raampje opengezet en de wind was naar buiten gewaaid en pas na uren zweven tot stilstand gekomen. Toen was hij ver van huis.

‘Heb je de keizer soms gezien?’ vroeg hij aan de dotterbloemen en de klaver in het veld, ‘ik moet dringend de keizer spreken.’

‘Wij hebben geen flauw idee,’ zeiden ze, ‘wij kennen geen gewas met die naam en verder wijzen we erop dat niemand u toestemming heeft gegeven ons te tutoyeren.’

‘De keizer is mijn vader,’ zei de wind, ‘hij heeft me zelf gebaard, hij heeft me met grote pijn op de wereld gezet. Er stonden tranen in zijn ogen, hij kreunde het uit, maar helaas zijn we door een ongelukkig voorval uit elkaar gedreven.’

‘In onze kringen wordt zelden gebaard,’ zeiden de bloemen, ‘maar probeert u het verderop eens. Daar is het varkenshok en bij hen schijnen de zaken op een soortgelijke manier in hun werk te gaan als bij u en uw keizer.’

‘Bedankt voor de tip,’ riep de wind en hij vloog er vandoor. In het varkenshok was het een grote drukte, maar het was wel verdrietig, die omgeving had maar heel weinig te maken met wat de wind zich herinnerde van zijn geboorteplaats. De varkens lagen op en onder elkaar in de modder, ze knorden luidkeels en deden samen de verschrikkelijkste dingen.

‘Nou,’ dacht de wind, ‘als dat de familie van de keizer moet voorstellen, dan is het zeker de verarmde tak.’ Maar ondanks zijn gemengde gevoelens begaf hij zich in het gewoel en riep met luide stem: ‘Wie weet er waar de keizer woont? Wie heeft de keizer gezien?’

‘De keizer,’ zei een oude zeug peinzend, ‘ja, ik heb die naam al vaker gehoord, maar excuseer, de herinnering is niet aangenaam; ik zal de geschiedenis voor me houden.’

‘Dan zal ik hem vertellen,’ mengde haar echtgenoot zich in het gesprek, ‘het is niet goed om de dingen te lang op te kroppen. Van tijd tot tijd moeten we lucht geven aan ons verdriet, lieve.’

‘Vertel!’ riep de wind.

‘Het betreft mijn zwager Leopold,’ vertelde het varken, ‘hij was de broer van mijn lieve vrouw. Een kerel uit één stuk; spek, reuzel, zwoerd, je noemt het. Op een dag kwam er een vreemdeling op bezoek. Hij zei dat hij namens de keizer kwam. Of het dikste en vetste varken een stap naar voren wilde doen, want de keizer was van plan hem grote eer te bewijzen. Vanzelfsprekend viel de keus op mijn zwager. We hadden er nooit aan getwijfeld dat hij het ver zou brengen in de wereld. We begeleidden hem met ons allen naar het hek en zongen een afscheidslied.’

‘Het wordt me te machtig,’ snotterde de zeug, ‘hij sloeg de maat met zijn voorpoten en zong mee uit volle borst.’

‘Het was een misverstand,’ vervolgde het varken, ‘wij allen, de goede Leopold niet uitgezonderd, wij allen geloofden dat de keizer hem bij zich in huis zou nemen als gezelschapsdier. Hij zou niets te kort komen, van zilveren schalen eten en in een sneeuwwit bedje slapen. Ja, we waren naïef in die tijd, maar de jaren hebben ons wijzer en verbitterder gemaakt. Leopold belandde inderdaad in het keizerlijk paleis en een zilveren schaal was er ook, maar...’ Het varken stakte en pinkte een traan weg.

‘Ja, dat ligt voor de hand,’ zei de wind, ‘allemachtig, zoiets stoms heb ik nog niet eerder gehoord. Mag ik vragen hoe ze die sufferd hebben opgediend? Was het soms met bruine bonen? In dat geval kunnen we elkaar de hand drukken want dan zijn we nauw aan elkaar verwant.’

‘Het was appelmoes met stampot van rauwe andijvie,’ zei het varken, ‘maar uw houding bevalt mij niet. U bent er op uit oude wonden open te rijten en u ruikt trouwens niet fris. Wilt u alstublieft zo goed zijn om mijn huis te verlaten.’

‘Huis,’ zei de wind schamper, ‘hû, een kot is het, een vieze zwijnenstal. Dat ligt maar te vozen in zijn eigen drek. Ja, ja, de pot verwijt de ketel, een fraaie geschiedenis moet ik zeggen.’

‘Wat?!’ riepen de varkens en ze stormden op hem af, maar de wind was al weg. Hij sprong uit het venster en vloog de wijde wereld in. De volgende die hij ontmoette was een briesje.

‘Hela,’ zei de wind verrast, ‘die snuiter maakt een vertrouwde indruk, die zal me wel wat vriendelijker te woord staan.’ Het briesje trok zijn wenkbrauwen op.

‘Vertrouwd?’ vroeg hij, ‘te woord staan? Wat haalt u zich in het hoofd?’

‘Wij zijn beiden uit lucht geschapen,’ zei de wind, ‘zoiets schept een band. In zekere zin zijn wij broeders.’

‘Niets daarvan,’ zei het briesje, ‘ik ben een bries, ik kom van overzee. De mensen snuiven me diep op als ik passeer, want daar knappen ze van op. Ik werk verfrissend op de mensen. U niet.’

‘De keizer heeft mij zelf gebaard,’ zei de wind trots, ‘ik ben van voorname afkomst, een keizerlijke wind.’

‘Een scheet,’ zei het briesje misprijzend, ‘niets meer en niets minder; een ordinaire scheet. Wij hebben elkander niets te zeggen mijnheer.’

‘Ingebeelde luchtzak,’ zei de wind en hij keerde hem de rug toe. Maar ditmaal was het geluk met hem, want hij had een omgeving bereikt die oude en dierbare herinneringen in hem wakker riep. Hij sloeg hoopvol de hoek om en kwam bij een groot plein. Daar was het keizerlijk paleis. De wind was eindelijk thuis.

‘Mijn lieve vader,’ dacht hij ontroerd, ‘hij zal ogen opzetten als hij me ziet, daar ben ik van overtuigd.’

Door een bovenlicht glipte hij naar binnen. De keizer en de keizerin waren net aan tafel gegaan. De wind sloop naderbij. De keizer snoof aandachtig.

‘Wel god zal me liefhebben,’ zei hij, ‘wat stinkt het hier ineens.’

‘Wie het eerste ruikt, die heeft zijn gat gebruikt,’ zei de keizerin, ‘houd jij je maar liever niet van de domme.’

Daar ruzieden ze nog een poos over door. Toen belden ze om een lakei. Die zette de ramen open en ging het vertrek door met waaiers en pauwenveren, net zo lang tot de keizer zei dat de lucht gezuiverd was.

Daar stond de wind op de keien. De keizer had hem verstiten, het was wel bijzonder triest. Hij zat een poos op de stoep en probeerde zijn teleurstelling te verwerken. ‘Ik mag vooral de lichtpunten niet uit het oog verliezen,’ dacht hij, ‘tenslotte is de zwager van het varken er nog veel bekaaidervan gekomen.’

Zo was het, maar dat nam niet weg dat hij zijn doel in het leven kwijt was. De wind nam een drastisch besluit. Hij keerde terug naar het hoge voorland van de winderigheid; de uitgestrekte akkers waar de bruine boon in bloei stond. Hij had veel geleerd in het leven en veel geleden, maar de weg naar volmaaktheid was nog lang. Een eenzame wind was hij, verlost van alle banden. Gedenken wij hem met respect en genegenheid.

De getrooste olifant

De zomernacht was heel stil en er hing een bedwelvende geur van dierbare herinneringen in de lucht. De volle maan stond boven de uitgestrekte heide. Heel de natuur was vol van een ademloze betovering. Maar in die stilte klonk het geluid van rubberbanden op het pad. Er fietste een olifant over de heide. Hij had een machtige gestalte, niemand kon het tegen hem opnemen maar toch werd hij gekweld door ontzettende angsten.

‘Hoe staat het met mijn onsterfelijkheid?’ vroeg hij zich af, ‘naar wiens beeld ben ik geschapen? Heb ik een eeuwige ziel gekregen? De filosofen geven hierover geen enkel uitsluitsel. Zij weten niet wat een olifant bezielt. Wat kan het hun schelen hoe ik lijd. Er zijn boeken over de verzorging, over het dieet, de anatomie; alle uiterlijke verschijnselen komen aan bod, maar niets over de ziel, niets over de eeuwigheid en of ook olifanten die deelachtig worden. Ik ben alleen met mijn angsten. Ach, die pijn, die eenzaamheid. Wie verlost mij toch uit deze nachtmerrie?’

Hij kwam bij een vervallen plaggenhut en stapte af. Er kwam een oude gebochelde man naar buiten. ‘Wel heb ik van mijn leven,’ zei die verbaasd, ‘bezoek, dat komt niet veel voor. Het is een afgelegen oord.’

‘Het ging niet opzettelijk,’ zei de olifant, ‘ik fietste maar wat, toen zag ik licht branden. U hebt toch geen bezwaar als ik even verder kom? Ik zou graag met iemand willen praten. Ook een olifant kan daaraan behoefte hebben.’

Ze gingen bij het haardvuur zitten en de oude man schonk thee. Mooi was hij niet, maar hij had een goed hart en was blij met deze onverwachte aanloop.

‘Dit is nu een mens,’ dacht de olifant, ‘maar hij is rimpelig en heeft een bochel. Zouden de goden er dan zo uitzien?’

‘De bochel is bijzaak,’ zei de oude man, ‘het gaat in het leven niet om uiterlijk vertoon. Onze lieve heer kijkt niet naar het lichaam. Hij kijkt in het hart en ziet zichzelf in iedere brave ziel weerspiegeld.’

‘Maar hoe zit het dan met mij?’ vroeg de olifant, ‘ik ben een olifant, aan mij wordt niet gedacht. Straks zal ik sterven. Verdwijnt ik in het niets? Moet ik doodgaan zonder enige troost, zonder spoor van